

Sadržaj

PREDGOVOR	5
IZVODI IZ RECENZIJA	7
1 DONOŠENJE ODLUKA I VREDNOVANJE SAOBRAĆAJNIH PROJEKATA	15
1.1 RAZVOJ UKUPNOG SAOBRAĆAJNOG PROGRAMA	17
1.1.1 Planiranje na nivou mreže	18
1.1.2 Razvoj projekta	19
1.1.3 Programiranje	19
1.1.4 Budžetiranje	20
1.1.5 Finansijsko planiranje	20
1.2 PROCES RAZVOJA SAOBRAĆAJNOG PROJEKTA	20
1.2.1 Faze procesa razvoja projekta	21
1.3 UTICAJI STIMULANSA SAOBRAĆAJNOG SISTEMA	25
1.3.1 Vrste stimulansa saobraćajnog sistema	25
1.3.2 Kategorije i vrste uticaja	26
1.4 DIMENZIJE VREDNOVANJA	31
1.5 OSTALI NAČINI KATEGORISANJA UTICAJA SAOBRAĆAJNOG SISTEMA	34
1.6 OSNOVNI ELEMENTI VREDNOVANJA U PROCESU RAZVOJA PROJEKTA	37
1.6.1 Razlozi vrednovanja	37
1.6.2 Mjere vrijednosti projekta	38
1.7 PROCEDURA VREDNOVANJA SAOBRAĆAJNOG SISTEMA	40
2 KLJUČNE KARAKTERISTIKE SAOBRAĆAJNIH SISTEMA	47
2.1 OPŠTE KLJUČNE KARAKTERISTIKE SAOBRAĆAJNIH SISTEMA:	49
2.1.1 Analogija ponašanja	49
2.1.2 Ekvilibrium ponude i potražnje	50
2.1.3 Potražnja za saobraćajem	50
2.1.4 Dugoročnost, srednjeročnost i kratkoročnost	51
2.1.5 Ekonomski razvoj i namjena prostora	52
2.1.6 Fundamentalna tenzija: odnos troškova i nivoa usluge	53
2.1.7 Geografske i vremenske neravnomjernosti tokova	55
2.1.8 Hijerarhija u sistemu kao princip rješavanja problema	55
2.1.9 Integralnost odluka u pojedinim komponentama i u sistemu	56
2.1.10 Stohastičnost	56
2.2 SPECIFIČNE KLJUČNE KARAKTERISTIKE SAOBRAĆAJNIH SISTEMA	57
2.2.1 Transportni ciklus vozila	57
2.2.2 Jednostavnost i ujednačenost saobraćajnih usluga	57
2.2.3 Kapacitet	58

2.2.4	Logistička simfonija lanca snabdijevanja.....	58
2.2.5	Multidimenzionalnost nivoa usluge	60
2.2.6	Naplata usluge kao inicijator promjene ponašanja.....	60
2.2.7	Oblik i veličina saobraćajne infrastrukture	61
2.2.8	Redovi i prostor za čekanje	62
2.2.9	Transferbilnost	62
3	MJERE PERFORMANSI U VREDNOVANJU	
	SAOBRAĆAJNOG SISTEMA	65
3.1	CILJEVI, SVRHE I MJERE PERFORMANSI	
	SAOBRAĆAJNOG SISTEMA	65
3.2	DIMENZIJE MJERA PERFORMANSI	70
3.3	MJERE PERFORMANSI ZA SVAKU DIMENZIJU	72
3.3.1	Ukupni ciljevi.....	72
3.3.2	Svrhe (specifični ciljevi) sistema	72
4	PROCJENA SAOBRAĆAJNE TRAZNJE I PONUDE.....	77
4.1	SAOBRAĆAJNA TRAZNJA	78
4.1.1	Uzroci promjena krive saobraćajne tražnje	80
4.1.2	Kategorisanje modela procjene saobraćajne tražnje.....	81
4.2	SAOBRAĆAJNA PONUDA	82
4.2.1	Uzroci promjena krive saobraćajne ponude	83
4.3	URAVNOTEŽENJE SAOBRAĆAJNE PONUDE I TRAZNJE	84
4.3.1	Dinamika saobraćajne tražnje i ponude.....	85
4.4	ELASTIČNOST SAOBRAĆAJNE TRAZNJE	86
4.5	PRIMJENA KONCEPTA ELASTIČNOSTI TRAZNJE:	
	PROCJENA SAOBRAĆAJNE TRAZNJE	87
5	TRANSPORTNI TROŠKOVI.....	91
5.1	PODJELA TRANSPORTNIH TROŠKOVA	91
5.1.1	Troškovi prema izvoru plaćanja	92
5.1.2	Troškovi prema prirodi promjene (varijacija)	93
5.1.3	Troškovi prema izražavanju jediničnih troškova	93
5.1.4	Troškovi prema poziciji u vremenu „životnog ciklusa“ objekta ..	96
5.2	ELEMENTI TROŠKOVA ZA VREDNOVANJE	
	SAOBRAĆAJNIH PROJEKATA	96
5.3	TROŠKOVI INVESTICIJE	98
6	VREDNOVANJE USLOVA ODVIJANJA SAOBRAĆAJA.....	101
6.1	VRSTE VREDNOVANJA USLOVA ODVIJANJA SAOBRAĆAJA ..	101
6.2	VREDNOVANJE USLOVA ODVIJANJA SAOBRAĆAJA NA	
	PUTEVIMA I RASKRSNICAMA	103
6.2.1	Funkcionalni dijelovi putne mreže obzirom na uslove	
	odvijanja saobraćaja.....	103
6.2.2	Nivo saobraćajne usluge	104
6.2.3	Kapacitet puteva i raskrsnica.....	105
6.2.3.1	Kapacitet osnovne dionice autoputa.....	106

6.2.3.2	Kapacitet puteva sa dvije trake za dvosmjerni saobraćaj.....	119
6.2.3.3	Propusna moć puteva sa više traka za dvosmjerni saobraćaj.....	125
6.2.3.4	Kapacitet semaforiziranih raskrsnica	127
6.2.3.5	Kapacitet kružnih raskrsnica	130
6.2.3.6	Uslovi saobraćaja na rampama (spojevima) sa autoputem.....	138
6.2.3.6.1	Kritične komponente za analizu rampi	141
6.2.3.7	Uslovi saobraćaja u zonama preplitanja	143
6.2.3.7.1	Parametri zone preplitanja	144
6.2.3.7.2	Konfiguracija zone preplitanja.....	146
7	VREDNOVANJE VREMENA PUTOVANJA	149
7.1	KATEGORIZACIJA VREMENA PUTOVANJA	150
7.1.1	Faza putovanja.....	150
7.1.2	Ostale osnove za kategorizaciju vremena putovanja	151
7.2	PROCEDURA PROCJENE UTICAJA VREMENA PUTOVANJA....	152
7.3	PROCJENA VRIJEDNOSTI VREMENA PUTOVANJA.....	152
7.3.1	Konceptualna osnova za vrednovanje vremena.....	152
7.3.2	Uticajni faktori na vrijednost vremena putovanja	154
7.3.3	Metode vrednovanja vremena putovanja.....	155
7.3.4	Procijenjene vrijednosti vremena putovanja u Bosni i Hercegovini.....	157
8	VREDNOVANJE BEZBJEDOSTI SAOBRAĆAJA	161
8.1	OSNOVNE DEFINICIJE I FAKTORI BEZBJEDNOSTI SAOBRAĆAJA	162
8.1.1	Klasifikacija saobraćajnih nezgoda po težini posljedica	162
8.1.2	Kategorije faktora koji utiču na saobraćajne nezgode.....	164
8.2	PROCEDURE VREDNOVANJA BEZBJEDNOSTI SAOBRAĆAJA	167
8.2.1	Stepen i jednačina saobraćajnih nezgoda	170
8.2.2	Faktor modifikacije saobraćajnih nezgoda	172
8.2.3	Faktor redukcije saobraćajnih nezgoda	175
8.3	METODE ZA PROCJENU FAKTORA REDUKCIJE SAOBRAĆAJNIH NEZGODA.....	180
8.4	SOFTVERSKI PAKETI ZA VREDNOVANJE UTICAJA SAOBRAĆAJNIH INVESTICIJA NA BEZBJEDNOST SAOBRAĆAJA	184
8.4.1	Interaktivni model za projektovanje bezbjednosti na putevima .	184
8.4.2	Indiana bezbjednosni menadžment sistem	184
8.5	PROCJENA UTICAJA BEZBJEDNOSTI PUTA, REVIZIJE BEZBJEDNOSTI PUTA - DIREKTIVA EVROPSKE KOMISIJE I VIJEĆA EVROPE EVROPSKOG PARLAMENTA	185
8.5.1	Procjena uticaja bezbjednosti puta za infrastrukturne projekte ..	186
8.5.2	Revizije bezbjednosti puta za infrastrukturne projekte.....	187
8.5.3	Rangiranje bezbjednosti i menadžment postojeće putne mreže .	188

9	OPERATIVNI TROŠKOVI VOZILA.....	191
9.1	KOMPONENTE OPERATIVNIH TROŠKOVA VOZILA	191
9.1.1	Gorivo i ulje	192
9.1.2	Transportne zalihe.....	192
9.1.3	Gume.....	193
9.1.4	Održavanje i popravke	193
9.1.5	Amortizacija.....	194
9.1.6	Prosječni iznosi OTV	195
9.2	UTICAJNI FAKTORI NA OPERATIVNE TROŠKOVE VOZILA	196
9.2.1	Vrsta vozila	196
9.2.2	Vrsta goriva.....	197
9.2.3	Uzdužni nagib	197
9.2.4	Brzina vozila	199
9.2.5	Zastoj.....	202
9.2.6	Promjene brzine	206
9.2.7	Horizontalna krivina.....	208
9.2.8	Stanje površine kolovoza	208
9.2.9	Ostali faktori operativnih troškova vozila	211
9.3	PROCEDURE ZA PROCJENU UTICAJA OPERATIVNIH TROŠKOVA VOZILA	213
9.4	SOFTVERSKI PAKETI SA KOMPONENTOM OPERATIVNIH TROŠKOVA VOZILA	215
10	UTICAJ EKONOMSKE EFIKASNOSTI.....	219
10.1	KAMATNE JEDNAČINE I TOKOVI GOTOVINSKOG NOVCA.....	219
10.1.1	Kamatne jednačine i ključne promjenljive	221
10.2	EKONOMSKO VREDNOVANJE ŠAOBRAČAJNOG PROJEKTA..	227
10.3	KRITERIJI ZA VREDNOVANJE UTICAJA EKONOMSKE EFIKASNOSTI	231
10.3.1	Sadašnja vrijednost (Present Worth – PW).....	231
10.3.2	Neto sadašnja vrijednost (Net Present Worth - NPW).....	232
10.3.3	Ekvivalentni ujednačeni godišnji troškovi (Equivalent Uniform Annual Costs – EUAC).....	234
10.3.4	Relativni odnos koristi i troškova (Benefit-Cost Ratio - BCR)..	234
10.3.5	Interna stopa povrata (Internal Rate of Return – IRR)	235
10.3.6	Vrednovanje na osnovu inkrementalnih atributa.....	237
11	UTICAJ EKONOMSKOG RAZVOJA	245
11.1	VRSTE EKONOMSKOG UTICAJA	245
11.1.1	Mehanizmi uticaja ekonomskog razvoja.....	246
11.1.2	Izbor odgovarajućih mjera ekonomskog razvoja	248
11.2	ALATI ZA OCJENU UTICAJA EKONOMSKOG RAZVOJA.....	249
11.2.1	Ekonomski multiplikator/Ulazno-Izlazni modeli	250
11.3	OCJENA UTICAJA DUGOROČNOG REGIONALNOG RAZVOJA	251
11.4	EKONOMSKI SIMULACIONI MODELI	252
12	EKOLOŠKO VREDNOVANJE.....	255

12.1	PROCEDURE ZA OCJENU UTICAJA SAOBRAĆAJNIH AKTIVNOSTI NA EKOLOGIJU	256
12.2	UTICAJ SAOBRAĆAJA NA KVALITET VAZDUHA	257
12.2.1	Faktori koji utiču na emisiju zagađenja vazduha od motornih vozila.....	258
12.2.2	Procjena emisije zagađenja vazduha od motornih vozila	259
12.2.3	Procedure za procjenu emisije zagađenja vazduha od motornih vozila.....	262
13	VIŠEKRITERIJUMSKO VREDNOVANJE.....	265
13.1	USPOSTAVLJANJE TEŽINE KRITERIJA.....	266
13.1.1	Ujednačeno ponderisanje	267
13.1.2	Direktno poderisanje	267
13.1.3	Ponderisanje zasnovano na regresiji, a izvedeno iz opservacije posmatrača.....	268
13.1.4	Delphi tehnika	270
13.1.5	Metoda kocke	271
13.1.6	Poređenje parova kriterija.....	273
13.1.7	Metoda klackanja vrijednosti	274
13.2	METODE VIŠEKRITERIJUMSKOG VREDNOVANJA.....	274
13.2.1	TOPSIS metoda.....	275
13.2.2	ELECTRE metoda.....	276
13.2.3	PROMETHEE metoda	277
13.2.4	SAW metoda	278
13.2.5	Metode rangiranja korišćenjem fuzzy logike	279
13.2.5.1	Metodologija Fuzzy-TOPSIS metode	280
13.2.5.2	Težinske karakteristike kriterija	282
13.2.5.3	Integrirana fuzzy-topsis metoda	284
13.3	METODOLOGIJA IZBORA I ODREĐIVANJA PRIORITETNIH INFRASTRUKTURNIH PROJEKATA	291
13.3.1	Struktura metodologije za izbor i prioritizaciju infrastrukturnih projekata.....	293
13.4	KRITERIJI ZA OCJENU STRATEŠKOG ZNAČAJA SAOBRAĆAJNOG PROJEKTA	300
	LITERATURA.....	305
	POPIS SLIKA	309
	POPIS TABELA	311
	POPIS PRIMJERA	314